

УДК 026:37](477-25)ДНПБУ:01-029:001.8:37

Л. О. Пономаренко, зав. відділу наукової бібліографії ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ НАУКОВО-БІБЛІОГРАФІЧНИХ ДОКУМЕНТІВ ІЗ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПИТАНЬ У ДЕРЖАВНІЙ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІЙ БІБЛІОТЕЦІ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Розглянуто науково-теоретичні засади та практика створення бібліографічних покажчиків у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Наголошується на необхідності координації та кооперації роботи бібліографів освітянських книгозбірень, інформаційних центрів та вчених як суб'єктів наукової творчості у підготовці посібників зазначеного типу, активізації бібліографічного напрямку роботи у регіонах.

Ключові слова: *ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, науково-інформаційна діяльність, інформаційні потреби, бібліографічні ресурси, науково-допоміжні посібники, біобібліографічні покажчики, професійно-допоміжні посібники, рекомендаційні посібники, поточна бібліографічна продукція.*

Кінець ХХ ст. позначений переходом цивілізації від індустріального суспільства до суспільства знань. Розвиток кожної країни, стабільність її економіки визначається інвестиціями в науку, освіту, культуру, інтенсивним упровадженням інформаційних технологій та станом інформаційних ресурсів. Інформаційні виклики часу призвели до підвищення ролі інформації у розвитку суспільства, зміни акцентів у діяльності бібліотек та становленні їх як інформаційних установ, що формують інформаційні ресурси та створюють для користувачів комфортний доступ до них. Бібліографічні ресурси є вагомим складовою інформаційних ресурсів України.

Праці вітчизняних та зарубіжних учених А. Барсука, О. Беспалової, В. Бурана, Г. Гордукалової, А. Гречихіна, О. Довгополої, Ю. Зубова, О. Коршунова, В. Леонова, Л. Левіна, В. Лутовинової, І. Моргенштейна, В. Пашкової, А. Садоф'єва, А. Соколова, Н. Реви, Е. Рокицької, С. Трубникова, Ю. Тугова, В. Фокеева, Г. Швецової-

Водки сприяли теоретичному осмисленню й узагальненню сутності бібліографічних ресурсів. Застосування методології системного підходу в загальнотеоретичних роботах із бібліографознавства, дослідження бібліографії як соціальної динамічної системи дозволило поглибити вивчення бібліографічних джерел, зокрема, за їх функціональним призначенням, адже суспільна ефективність бібліографії як системи залежить від того, наскільки правильно, науково обґрунтовано (теоретично, організаційно, методично) створюється бібліографічна інформація, реалізуючись у формі бібліографічних посібників.

Сукупність бібліографічних посібників становить систему бібліографічних посібників. Упродовж другої половини ХХ ст. здійснювалися спроби її обґрунтування та аналізу в роботах Є. В. Ієніш, І. К. Кирпичової, С. С. Гризунової, Ю. С. Зубова, Н. А. Слядневої, С. А. Трубнікова, С. Е. Шматової.

Важливе значення для розвитку бібліографознавства має видова класифікація бібліографічних посібників, що дозволяє науково обґрунтувати, систематизувати величезну кількість бібліографічної продукції, правильно в ній орієнтуватися та успішно управляти значним документально-бібліографічним потоком [20, с. 147]. Найбільшого поширення набула фасетна класифікація бібліографічних посібників Г. М. Швецової-Водки [21].

Для нашого дослідження вагомим є результат теоретичних дискусій 60–80-х років ХХ ст. щодо функціональної структури рекомендаційної бібліографії та фахова терміносистема, закріплена державними стандартами. Єдині організаційно-методичні засади функціональної, змістовної та жанрово-типологічної структури системи рекомендаційно-бібліографічних посібників були викладені у відповідному положенні, в якому вперше було визначено мету створення, призначення системи посібників та обов'язки бібліотек й інших установ щодо її створення [5, с. 117].

Слід зазначити, що до кінця ХХ ст. в Україні цілісної системи бібліографічних видань із питань педагогіки та психології не існувало, наявні лише окремі фрагменти, що пов'язано з об'єктивними історичними процесами, які відбувалися у педагогіці та бібліотечній справі. Сучасні дослідники в галузі української педагогіки, зокрема академік, д-р пед. наук О. В. Сухомлинська довела, що педагогічна наука 20-х років ХХ ст. перебувала в кризовому ста-

ні, в пошуках нової моделі, нової основи. Як зазначає науковець, «у 1931 р. починається розрив у розвитку педагогічної думки через згортання специфіки й оригінальності української системи середньої освіти... Ідеї національної педагогіки перериваються: спочатку в теорії, а потім і в практиці відбуваються уніфікація та стандартизація як педагогічної науки, так і навчально-виховного процесу, а партійно-класовий, ідеологічний дискурс стає панівним [19, с. 60]. У зв'язку з вищезазначеним, що підкреслює канд. іст. наук П. І. Рогова у своїх наукових публікаціях, аналогічні процеси відбуваються у бібліотечній справі, зокрема у розвитку педагогічних бібліотек [11, 12]. Проведене дослідження історичного розвитку педагогічних бібліотек II половини XIX – 20-х років XX ст. засвідчило, що «посилення ідеологічного напряду в діяльності бібліотек призвело до уніфікації функцій і завдань у книгозбірнях УСРР, не дало можливості побачити специфічні особливості в роботі педагогічних книгозбірень, метою яких історично було забезпечення фахових інформаційних потреб освітян» [13, с. 172]. Науковець П.І. Рогова зазначає, що педагогічні бібліотеки в загальнодержавній системі бібліотек в УСРР упродовж 20-х років XX ст. розвивалися як окремі бібліотеки цього типу: навчально-педагогічні різних рівнів, науково-навчальні (до 1934 р.), науково-педагогічні та бібліотеки профспілки робітників освіти (Робос), що належали до масових, не об'єднуючись у галузеву мережу [13, с. 27]. Сформована структура загальнодержавної системи бібліотек УСРР й типововидова характеристика вилучили педагогічні бібліотеки як вид спеціальних бібліотек, і така ситуація зберігалася майже до кінця XX ст. У кінцевому результаті окреслені вище процеси в цілому не сприяли розвитку педагогічної бібліографії. Лише у незалежній Україні, коли відбувається реформування і модернізація вітчизняної педагогічної науки, освіти і практики та були визначені загальнолюдські пріоритети у розвитку педагогіки, з ініціативи МОН України та АПН України згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 1999 р. № 2018 [2] було створено Державну науково-педагогічну бібліотеку України, котра сформувала мережу освітянських бібліотек, діяльність якої спрямована на повноцінне та систематичне інформаційне забезпечення потреб освітянської галузі різними формами та методами [3]. З цієї метою, як науково-дослідна установа, Бібліотека у своїх

наукових проєктах почала розробляти актуальні питання галузевого бібліотекознавства і бібліографознавства [15, 16] і втілювати результати досліджень у практичну діяльність бібліотек галузі.

Одним із провідних завдань, що постали перед ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського щодо інформаційного забезпечення науковців і практиків галузі, стало формування системи вторинних документів, важливою складовою яких є бібліографічна продукція з актуальних психолого-педагогічних питань. Проблема формування системи галузевих бібліографічних посібників різних типів і видів у паперовому та електронному вигляді була предметом дослідження уже у першому науковому проєкті ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського «Створення, становлення і розвиток мережі освітянських бібліотек України (X–XX ст.)» (2000–2005 рр.) (наук. керівник – П. І. Рогова, канд. іст. наук). При виконанні НДР «Науково-інформаційне забезпечення освітянської галузі України» (2003–2007 рр.) (наук. керівник – В. І. Лутовинова, канд. іст. наук, Т. В. Добко, канд. іст. наук) було розроблено модель щодо забезпечення інформаційних потреб науковців та практиків галузі розгалуженою системою вторинних документів – бібліографічних, реферативних та оглядово-аналітичних.

На початковому етапі дослідження «Науково-інформаційне забезпечення освітянської галузі України» для створення галузевої системи вторинної інформації було здійснено аналіз фахових потреб науковців, управлінців освітянської сфери та практиків галузі [8]. Отримані результати дозволили сформуванню галузевої системи вторинної інформації, складовою якої є бібліографічні посібники. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у межах НДР «Науково-інформаційне забезпечення освітянської галузі України» розпочала підготовку інформаційних документів, спираючись на теоретичні засади створення вищезазначеної галузевої системи вторинних документів. На сьогодні галузева система бібліографічної продукції представлена бібліографічними посібниками різних типів і видів у паперовому та електронному вигляді, а саме: науково-допоміжними, професійно-допоміжними і рекомендаційними, поточними та ретроспективними, універсальними, міжгалузевими, галузевими, тематичними і персональними.

Важлива складова системи бібліографічних видань для освітянської галузі – науково-допоміжні посібники для забезпечення

наукових досліджень установ АПН України. Ретроспективні науково-допоміжні видання ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського представлені насамперед такими фундаментальними тематичними покажчиками з досить значним хронологічним охопленням: «Формування активної життєвої позиції молодого громадянина України» (К., 2002), «Гід з громадянської освіти в Україні» (К.; Донецьк, 2003), «Професійна освіта України за роки незалежності (1991–2003 рр.)» (К., 2004), «Профільне навчання в старшій школі: шляхи розвитку» (К., 2004, вип. 1), «Вища освіта України в умовах трансформації суспільства: стан, проблеми розвитку, інтеграція до європейського освітнього простору (1991–2006)» (К., 2006), «Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського: п'ять років діяльності (2000–2004)» (К., 2005). Останнє з названих видань максимально повно відображає діяльність Бібліотеки як національного галузевого книгозховища, головного науково-інформаційного центру забезпечення педагогічної науки, освіти і практики, координаційно-методичного центру мережі освітянських бібліотек, науково-дослідної установи з питань галузевого бібліотекознавства, бібліографознавства й книгознавства. До покажчика увійшли відомості як про опубліковані праці (бібліографічні посібники (галузеві, тематичні, персональні), бібліографічні списки, друковані каталоги, календарі знаменних і пам'ятних дат у галузі освіти і педагогічної науки, методичні розробки з проблем бібліотекознавства, бібліографознавства та книгознавства, наукові статті та рецензії в тематичних збірниках, матеріалах конференцій, часописах), так і неопубліковані матеріали (архів виконаних бібліографічних довідок). У підготовці бібліографічних посібників активну участь беруть учені АПН України, які є науковими консультантами та науковими редакторами зазначених видань.

Галузева система бібліографічної продукції представлена також біобібліографічними покажчиками. Зародження української біобібліографії сягає середини ХІХ ст. і пов'язано з іменами Г. М. Геннаді, О. М. Лазаревського, Г. О. Милорадовича. Подальшому розвитку галузі сприяли праці Д. І. Багалія, В. С. Іконнікова, М. Ф. Комарова, О. М. Огоновського, С. І. Павловського. У різні історичні періоди педагогічна складова біобібліографії або зовсім відсутня, або незначна. Так, у радянський період активно створювалися окремі

тематичні та галузеві біобібліографії, персональні покажчики, біобібліографічні серії, але вони лише в поодиноких випадках стосувалися психолого-педагогічної сфери. У сучасній педагогічній науці спостерігається зростаючий інтерес до вивчення творчої спадщини педагогів як минулого, так і сучасності, що проявляється в захисті кандидатських і докторських дисертацій відповідної тематики, проведенні наукових конференцій, підготовці історико-педагогічних праць тощо. У зв'язку з цим вперше в Україні ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського започаткувала три серії біобібліографічних покажчиків «Видатні педагоги світу», «Академіки АПН України» та «Ювіляри АПН України», які розкривають життя і діяльність видатних педагогів світу, відомих учених педагогічної та психологічної наук України. Серія біобібліографічних покажчиків «Видатні педагоги світу» представлена двома випусками: «В. О. Сухомлинський: Біобібліографія: 1987–2000 рр.» (2001) та «Польський педагог-гуманіст Януш Корчак (1878–1942): (До 125-річчя з дня народження)» (2003). До 10-річчя створення АПН України в 2002 р. засновано серію біобібліографічних покажчиків «Академіки АПН України», в якій вийшли друком вже дванадцять випусків, присвячених М. Д. Ярмаченку, І. А. Зязюну, М. Б. Євтуху, А. М. Богуш, Н. Г. Ничкало, В. Г. Кременю, І. Д. Беху, О. В. Сухомлинській, С. Д. Максименку, А. М. Гуржію, О. Я. Савченку та В. М. Мадзігону.

Аналіз біобібліографічних видань вищезазначених серій свідчить, що творчість учених-педагогів проявляється в різноманітних формах, а їхній творчий доробок активно вивчається та поширюється серед освітянського загалу, що відображено у структурі покажчиків. Бібліографи доклали значних зусиль для оволодіння методикою створення таких посібників та її удосконалення. Повнота біобібліографічного покажчика досягається шляхом вивчення та залучення певного кола джерел:

- особової справи;
- біографічних та біобібліографічних словників;
- галузевих та спеціальних енциклопедій;
- галузевих бібліографічних покажчиків;
- державних бібліографічних покажчиків, реферативних видань;
- відомчих видань;

- традиційних та електронних каталогів і картотек;
- прикнижкової, внутрішньокнижкової та пристатейної бібліографії;
- ювілейних видань;
- персональних сайтів та сайтів організацій, де працював або працює вчений тощо.

Для аналізу життя і діяльності вченого, крім його праць і матеріалів про наукову роботу, використовуються документи, які висвітлюють стан науки та історичні події, на тлі яких розгортається персональна наукова діяльність. В окремий розділ у серії біобібліографічних показників групуються дисертації, виконані під керівництвом учених, що дозволяє охарактеризувати роль особи у процесі підготовки науково-педагогічних кадрів, формуванні власної наукової школи. Незважаючи на дотримання загальних вимог у створенні біобібліографічних показників, кожен із них має свої особливості. Зокрема, у показнику «Василь Григорович Кремень – філософ, учений, освітянин, громадський діяч» висвітлено діяльність ученого на посаді міністра освіти і науки. У розділ «Реформування освіти і науки в Україні: нормативно-правові документи МОН України» увійшли накази й рішення МОН України, реалізація яких сприяла втіленню інноваційних процесів у галузі освіти й науки, ініціатором яких є науковець і державний діяч В. Г. Кремень. Евристичний бібліографічний пошук, підготовка і видання біобібліографічних показників завжди здійснюється у тісному контакті з самими вченими як суб'єктами наукової діяльності, що підвищує якість підготовки та наукову цінність цих видань.

У 2007 р. започатковано серію біобібліографічних видань «Майстри бібліотечної справи України», перший випуск якої присвячено П. І. Роговій, кандидату історичних наук, доценту Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, члену Президії АПН України, відміннику освіти України, першому директору Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, заслуженому діячу культури України. У біобібліографічних показниках цієї серії будуть представлені здобутки відомих та визначних діячів бібліотечної справи України – бібліотекознавців, бібліографів, талановитих керівників бібліотечних установ галузі.

У 2001 р. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського започаткувала видання каталогів книжкових виставок у серії «Ювіляри АПН України», в рамках якої опубліковано 25 випусків, із них 17 – у рамках НДР «Науково-інформаційне забезпечення освітянської галузі України». Бібліографічні посібники даної серії присвячені відомим українським ученим-педагогам: В. Ю. Бикову, Н. М. Бібік, В. І. Бондарю, В. М. Мадзігону та іншим. Матеріали групуються за розділами виставки, а в їх межах – за абеткою назв праць. Серія персональних каталогів є початковою ланкою у створенні в майбутньому монументальних біобібліографічних довідників.

У системі бібліографічних видань слід виділити також тематичні професійно-допоміжні посібники, які ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського готує на виконання національних програм. Серед них – «Діти України», «Освіта України ХХІ століття», «Патріотичне виховання населення, формування здорового способу життя, розвиток духовності та зміцнення моральних засад суспільства». Посібники також складаються до Державної програми «Вчитель», «Державної програми розвитку і функціонування української мови на 2004–2010 рр.», комплексних програм «Профілактика злочинності», «Репродуктивне здоров'я нації» та ін. Зокрема, виконання Державної програми «Вчитель» забезпечувалося щоквартальними циклами тематичних бібліографічних списків для вчителів-предметників, класних керівників та вихователів. Їхнє основне призначення – інформаційно-бібліографічне забезпечення навчально-виховного процесу в закладах освіти України. Списки регулярно публікувалися на сторінках фахових періодичних видань «Освіта України», «Сільська школа», «Шкільна бібліотека плюс», «Шкільний світ» та ін.

Рекомендаційні бібліографічні посібники ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського представлені, насамперед, трьома випусками покажчика «Сучасні освітні технології». Логічним продовженням перших трьох випусків є покажчик «Сучасні технології в освіті», який складається з двох частин: ч. 1. «Сучасні технології навчання» (2005) та ч. 2. «Сучасні технології виховання» (2007). До даного виду покажчиків належить посібник «Загальноосвітня школа України за роки незалежності (1991–2001 рр.)», в якому висвітлено широкий спектр питань правових та концептуальних засад розвитку національної школи; розбудови мережі закладів

освіти нового типу; ролі шкільної бібліотеки в навчально-виховному процесі та її діяльність як інформаційного центру тощо. Окреме місце серед рекомендаційних посібників займає щорічник «Календар знаменних і пам'ятних дат в галузі освіти і педагогічної науки», започаткований Бібліотекою ще у 2002 р. «Календар...» вміщує хронологічний перелік визначних дат світової і вітчизняної педагогіки, психології, філософії та освіти з їх коротким коментарем. До нього увійшли також ювілейні дати сучасних учених-педагогів АПН України (це окремий підрозділ) та вчителів-новаторів. Видання популяризує нові імена педагогів, доводить до відома користувачів освітянської галузі велику кількість подій з історії української та світової педагогіки.

Поточна бібліографічна продукція представлена інформаційним бюлетенем «Нові надходження до ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського», який науковці Бібліотеки готують щомісячно. Упродовж 2003–2007 рр. підготовлено 60 випусків. Бюлетень надходить до читальних зал Бібліотеки, Президії АПН України, її структурних підрозділів та друкується на сторінках фахових періодичних видань: «Освіта», «Освіта України», «Педагогічна газета», «Шкільна бібліотека плюс», щомісячно оновлюється на веб-сайті ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського (<http://www.library.edu.ua.net>). Поточне видання підвищує фаховий рівень як учених, так і спеціалістів-практиків.

Отже, на сьогодні ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського якнайповніше реалізує свої інформаційні можливості у створенні бібліографічних посібників – науково-допоміжних, професійно-допоміжних та рекомендаційних із досить значною ретроспекцією. Здійснений аналіз бібліографічної продукції свідчить, що система бібліографічних посібників із питань педагогіки та освіти в цілому сформувалася і значною мірою задовольняє потреби фахівців усіх ланок освітянської мережі. Високий науковий рівень цих видань досягається завдяки авторським колективам, до яких залучаються відомі вчені структурних підрозділів АПН України в ролі консультантів чи наукових керівників.

Перспективним напрямом діяльності Бібліотеки є участь у створенні галузевої національної бібліографії, яка зорієнтована на задоволення потреб суспільства в цілому, на документи, що є національним інтелектуальним надбанням. У Концепції ДНПБ

України ім. В. О. Сухомлинського (2001) було передбачено участь Бібліотеки у створенні національного репертуару друкованої продукції дожовтневої доби «Україніка». Перші кроки у даному напрямі уже здійснено шляхом упорядкування каталогу «Підручники і навчальні посібники (1748–1917 рр.) з фондів Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського для початкових і середніх навчальних закладів». У перспективі – підготовка серій науково-допоміжних покажчиків «На допомогу вчителю-предметнику». Ці завдання мають бути найближчим часом актуалізовані у діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського із залученням книгозбірень освітянської мережі [4, 9, 14].

Щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій, слід зазначити, що ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з 2003 р., практично тільки на четвертому році своєї діяльності, розпочала комп'ютеризацію бібліотечних процесів та опанування бібліотечним програмним забезпеченням. Було створено веб-сайт Бібліотеки, завдяки якому освітянська спільнота мала змогу ознайомитися з інформаційною та науково-методичною продукцією ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, а також отримувати допомогу в пошуку фахової інформації через навігатор, поданий на ньому [10]. На сайті Бібліотеки у розділі «Науково-інформаційна діяльність» для загального користування виставлені усі бібліографічні видання, що надало можливість менше залежати від видавництва, чиї виробничі потужності часто не забезпечують друк цих посібників оперативно, якісно та належними накладками.

Активне впровадження в інформаційно-бібліографічну діяльність комп'ютерних технологій зумовлює поступовий перехід від бібліографічних покажчиків у традиційному вигляді до проблемно-орієнтованих баз даних [17]. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського, придбавши АБІС «ІРБІС», на завершальному етапі виконання НДР «Науково-інформаційне забезпечення освітянської галузі України» підійшла до питання створення проблемно-орієнтованих баз, залучивши до цього ресурсний потенціал наукової бібліотеки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Як показує досвід Державної наукової педагогічної бібліотеки імені К. Д. Ушинського (РФ), створення таких баз даних зусиллями лише однієї бібліотеки неможли-

ве, тому необхідна координація, тобто чіткий розподіл обов'язків між книгозбірнями освітянської мережі на основі спеціалізації та кооперування за усіма напрямками роботи.

Підсумовуючи вищезазначене, слід наголосити, що нові інформаційні технології дозволяють створювати новий тип бібліографічних покажчиків на оптичних компакт-дисках із використанням мультимедіа. Незважаючи на активне впровадження комп'ютеризованих засобів, традиційні друківані бібліографічні видання зберігають своє значення, оскільки мають такі властивості, як оглядовість, можливість виявлення документів із суміжних галузей, не мають обмежень щодо використання у просторі і часі.

Отже, вторинні ресурси з актуальних психолого-педагогічних питань у сучасному інформаційному суспільстві виконують ряд важливих функцій: інформаційне забезпечення галузі; відображення стану розвитку педагогічної науки, освіти та практики; сприяння проведенню подальших комплексних наукових досліджень із педагогіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. *ГОСТ 7.0–99*. Информационно-библиографическая деятельность, библиография. Термины и определения // Библиотека и закон : [справочник] / отв. ред.-сост. О. Р. Бородин. – М., 2001. – Вып. 10. – С. 307–329.
2. *Про створення* Державної науково-педагогічної бібліотеки України: постанова Каб. Міністрів України від 30 жовт. 1999 р. № 2018 // Законодавство – бібліотекам України: довідк. вид. / Нац. парлам. б-ка України. – К., 2000. – Вип. 1: Загальні засади діяльності бібліотек. – С. 162.
3. *Букшина, Т. Ф.* Діяльність Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського із задоволення інформаційних потреб освітян / Т. Ф. Букшина // Бібл. планета. – 2004. – № 4. – С. 33–35.
4. *Концепція* Державної науково-педагогічної бібліотеки України: затв. 1.03.2001. – К., 2001. – 22 с. – Комп'ют. друк.
5. *Лутовинова, В. І.* Теоретико-методичні засади та історія розвитку української рекомендаційної бібліографії (XI–XX ст.) / В. І. Лутовинова. – К.: Книжк. палата України, 2002. – 147 с.
6. *Моргенштерн, И. Г.* Библиографические ресурсы / И. Г. Моргенштерн // Библиография. – 2003. – № 6. – С. 31–42. – Библиогр.: 29 назв.
7. *Пономаренко, Л.* Інформаційне забезпечення галузі / Л. Пономаренко // Пед. газета. – 2005. – Берез. (№ 3). – С. 8.

8. Пономаренко, Л. О. Потреби освітян у інформаційних документах психолого-педагогічної тематики / Л. О. Пономаренко // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 21–23 трав. 2007 р. – К., 2007. – С. 116–119.

9. Пономаренко, Л. О. Формування системи бібліографічних посібників у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського / Л. О. Пономаренко // Педагогіка і психологія. – 2006. – № 3. – С. 137–145.

10. Рогова, П. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського: п'ять років діяльності. Здобутки і перспективи / Павла Рогова // Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського: п'ять років діяльності (2000–2004) : наук.-допом. бібліогр. покажч. / АПН України, Укр. асоц. ім. В. Сухомлинського, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. – К., 2005. – С. 3–13.

11. Рогова, П. І. Педагогічні бібліотеки: витоки, становлення : [II пол. XIX – поч. XX ст.] / П. І. Рогова // Вісн. Книжк. палати. – 2001. – № 7. – С. 33–38; № 8. – С. 31–33.

12. Рогова, П. Педагогічні бібліотеки України / П. Рогова // Директор шк., ліцею, гімназії. – 2003. – № 1. – С. 69–72; № 2. – С. 72–76.

13. Рогова, П. І. Педагогічні бібліотеки України (II пол. XIX ст. – 20-ті рр. XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.08 / Рогова Павла Іванівна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2004. – 265 арк.

14. Рогова, П. Стратегія розвитку освітянської бібліотечної мережі України / Павла Рогова // Бібл. вісн. – 2004. – № 1. – С. 14–20.

15. Рогова, П. І. Формування системи науково-інформаційного забезпечення освітянської галузі України Державною науково-педагогічною бібліотекою України імені В. О. Сухомлинського: стан, перспективи / Рогова П. І. // Історія науки і біографістика [Електронний ресурс] : електронне наук. фах. вид. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/INB/2007-2/07rpinpb.html>. – Назва з екрана.

16. Рогова, П. Шляхи становлення ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського як всеукраїнського науково-інформаційного центру освітянської галузі України / П. Рогова // Історія освітянських бібліотек України : наук. зб. / АПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – К., 2006. – С. 8–21.

17. Сизов, Б. Н. Создание предметно-ориентированных электронных баз данных как одна из актуальных задач развития справочно-информационного обеспечения образования / Б. Н. Сизов, Г. С. Макарова // Науч. и техн. б-ки. – 2007. – № 2. – С. 78–83.

18. *Справочник библиографа* / [науч. ред.: А. Н. Ванеев, В. А. Минкина]. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб. : Профессия, 2003. – 559 с. – (Серия «Библиотека»).

19. *Сухомлинська, О. В.* Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем / О. В. Сухомлинська. – К. : А. П. Н., 2003. – 67 с.
20. *Фокеєв, В. А.* Библиография: теоретико-методологические основания : учеб пособие / В. А. Фокеєв. – СПб. : Профессия, 2006. – 350 с.
21. *Швецова-Водка, Г. Н.* Классификация библиографических пособий / Г. Н. Швецова-Водка. – Ровно : [б. и.], 1997. – 20 с.

УДК 016:37

Н. І. Тарасова, *зав. відділу наукової бібліотеки НПУ ім. М. П. Драгоманова*

О. В. Пекур, *зав. відділу наукової бібліотеки НПУ ім. М. П. Драгоманова*

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ АБІС «ІРБІС» У ПІДГОТОВЦІ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОКАЖЧИКІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕМАТИКИ

Висвітлено діяльність інформаційно-бібліографічного відділу наукової бібліотеки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (з 1990 р.) стосовно підготовки серії науково-допоміжних покажчиків педагогічної тематики. Увагу акцентовано на ролі електронної бази даних у складанні цих покажчиків.

Ключові слова: *Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, електронна база даних, українська педагогічна бібліографія, біобібліографія.*

Інформаційні технології широко використовуються і у процесі створення інформаційно-бібліографічних продуктів. Наукова бібліотека НПУ ім. М. П. Драгоманова з 1991 р. готує серію бібліографічних покажчиків педагогічної тематики. Первинним джерелом відбору документів для бібліографічних покажчиків, над якими працює інформаційно-бібліографічний відділ Бібліотеки, є електронна база даних. Загальна кількість документів електронних каталогів становить 246 700 назв книг і статей. Упродовж багатьох років найбільш виваженими для університету, а також цікавими для читачів і співробітників, є три бібліографічних проекти наукової бібліотеки. Один із них – це традиційний науково-допоміжний